

Sp. 82. Tillaga til þingsályktunar [65. mál]
um jarðaskráningu og jarðalýsingar.

Flm.: Ingvar Gislason, Björn Fr. Björnsson.

Alþingi ályktar að fela ríkisstjórninni að láta undirbúa löggjöf um jarðaskráningu og jarðalýsingar, er verði grundvöllur fasteignamats lögbýlisjarða í landinu og undirstaða framkvæmdaáætlana í landbúnaði.

Greinargerð.

Flutningsmenn leyfa sér að birta í heild sem greinargerð fyrir tillögu þessari grein Pálma Einarssonar landnámsstjóra í Árbók landbúnaðarins, 2. hefti 1960, svo hljóðandi:

„Um skráningu jarða og fasteignamat

Fyrir rúmri öld höfðu flest landbúnaðarlönd í Evrópu komið sér upp hagfræðilegri jarðskráningu, og á síðustu áratugum hefur mjög verið að því unnið að endurbæta skipulag þeirra mála vegna breyttra aðstæðna, er orðið hafa í jarðeignamálum. Þau lönd, sem ekki höfðu skipað þessum málum í horf, hafa á síðustu árum komið á hjá sér löggjöf um heildarskráningu.

Jarðskráning hafði í byrjun að aðalmarkmiði að skapa öruggan grundvöll og samræmi um, hvernig jarðir væru virtar til fasteignamats. Enn fremur að jarðskráning sýndi á hverjum tíma, hvert búrekstrargildi hver einstök jörð eða landareign hefði, svo að af því mætti á hverjum tíma finna sölugildi jarðar og veðhæfi. Enn fremur hefur hin eldri jarðskráning erlendis haft þýðingu í sambandi við landskiptamál, landamerkjамál og skaðabótamál, er við koma einstökum jörðum eða heilum héruðum.

Hér á landi eru jarðeignir skráðar hjá sýslumönnum, að því er tekur til eignarumráða, en þeirri skráningu fylgja engar upplýsingar um jarðeignirnar, er að haldi koma í þessum efnun. Fasteignamötin 1932 og 1942 gefa nokkrar upplýsingar um einstök atriði varðandi jarðirnar, en af því, hve örur breytingar eru, að því er tekur til nytjalands jarða, umbóta á því og þeim húsakosti, sem jörðunum fylgir, eru þær upplýsingar orðnar úreltar, áður en útgáfu fasteignamatanna er lokið. Er því brýn þörf, að hér sé ráðin bót á, með því að árlega séu tilkynntar og skráðar allar þær breytingar, er árlega verða og jarðeignina verða, og að þessar upplýsingar séu aðgengilegar á einum stað.

Af þessu og öðrum atriðum, er síðar verður að vikið, sést, að flestar menningarþjóðir hafa komið á hjá sér fullkomnu jarðskráningarkerfi, sem felur í sér nákvæmar upplýsingar um hverja einstaka jarðeign í landinu.

Í Danmörku er fyrsta jarðskráning gerð á tímabilinu 1805 til 1844 og var þá þegar byggð á hagfræðilegri kortagerð af jarðeignunum. Frakkland stofnaði til hins sama á tímabilinu 1808—1846. Fullkomin endurskoðun á jarðskráningu þar fór fram 1923 og næstu ár á eftir.

Sams konar hagfræðileg rannsókn var gerð í Þýzkalandi, í Sachsen 1835, Prússlandi 1861. Af öðrum löndum má nefna Austurríki 1835 og Sviss 1912. Norðurlöndin, önnur en Danmörk, skipuðu þessum málum fyrst í fullkomið kerfi hjá sér um og eftir aldamótin, Finnland 1896 og Svíþjóð 1904. Noregur var með málið í athugun 1882 og 1889, en lagafrumvarp um það var fyrst undirbúið af nefnd, sem starfaði frá 1953—1955, og eru Norðmenn síðastir Norðurlandanna að koma föstu skipulagi á þetta mál hjá sér.

Enda þótt mikil nauðsyn sé til að fá jarðskráningu hér á landi, þá er ljóst, að hún getur vart orðið jafnfullkomin og áðurgreindar þjóðir hafa. Byggist það á hinn miklu víðáttu landsins og meiri flatarmálsstærð jarðeignanna hér á landi. Hagfræðileg kortagerð af hverri landareign getur ekki orðið gerð á stuttum tíma og mundi kosta mikið fé. Hins vegar mundi fært að afla grundvallarupplýsinga um allar jarðir með skýrslusöfnun, sem gæti gefið mikilsverðar upplýsingar, væri úr þeim unnið á einum stað og tilkynningaskylda sett á um, að allar breytingar árlega væru sendar jarðskráningunni.

Skal í því sambandi bent á eftirfarandi atriði:

1. Að með jarðskráningunni séu fengnar öruggar upplýsingar um eignarumráð jarðanna og ábúendur og að á einum stað séu skráðar allar eignar- og ábúðarhreyfingar í landinu.
2. Lýsing á landi allra einstakra jarða og löndum, sem í séreign eru, enda sé það land nothæft til landbúnaðarframleiðslu, og hvernig það skiptist eftir notagildi landsins. Við flokkun eftir notagildi er nauðsynlegt, að fram komi:
  - a. Ræktað land og ræktunarástand þess.
  - b. Ræktunarhæft land, stærð þess og notagildi í núverandi ástandi, tilgreint sé um jarðvegstegundir og gróðurfar, framræsluskilyrði o. fl.
  - c. Vélfer engjalönd, sem ætla má, að verði framvegis notuð sem slík, en ekki tekin til ræktunar.
  - d. Beitoland, stærð og ástand þess lands, sem notast til ársbeitar, svo og þess lands, sem notast aðeins nokkurn hluta árs, einnig upplýsingar um, hverjar aðgerðir á landinu geti aukið beitarþol þess og beitarafnot.
  - e. Skógar og lönd, sem liggja vel við til skógræktar.
3. Söfnun skýrslna um öll hlunnindi jarða og hverjir möguleikar séu fyrir hendi til að auka afrakstur hlunnindanna. Undir það heyrir:
  - a. Veði í ám og vötnum, dúntekja, selveiði, fuglatekja, svo og sjávarhlunnindi önnur en hér eru talin.
  - b. Jarðhiti, upplýsingar um vatnsmagn og hitastig, hvort skilyrði séu til að hagnýta jarðhitann til almenningsþarfa eða sérstaks atvinnurekstrar, svo sem garðyrkju eða sérstakra iðnstöðva.

4. Vatnsréttindi jarða, nær það til fallvatna, veiðivatna, svo og annarra vatnsréttinda.
5. Yfirlit um verðmæt efni, svo sem byggingarefni eða efni nothæf til iðnaðarframleiðslu, svo sem til framleiðslu byggingarefnis, leirbrennslu, þang- og þaravinnslu.
6. Ítök og kvaðir, sem á jörð hvíla, og gagnkvæmt, ef jörðinni fylgja slík réttindi.
7. Lýst sé göllum jarðar, og ef hún liggur undir áföllum, með hvaða hætti það sé.

Aðstaða jarðar gagnvart umhverfi sínu:

1. Upplýsingar um aðstöðu til samgangna, rafmagns, síma. Hvernig viðskipta-aðstaða er, vegalengd til verzlunarstaðar, mjólkurbús og annarra vinnslustöðva fyrir landbúnað.
2. Hver aðstaða er til hagnýtingar afrétta, hvernig umráðum afrétta sé háttáð, sem jörðin hefur aðstöðu eða rétt til að nota.
3. Hvernig jörðin er sett með tilliti til félagslegrar aðstöðu, svo sem fjarlægðar til barnaskóla, félagsheimilis eða annarra menningarstofnana.

Húsakostur jarðar og önnur mannvirki:

1. Íbúðarkostur jarðarinnar:
Efni byggingar, stærð hennar, rými íbúðarherbergja, rými vegna vinnuástöðu innanhúss, svo og geymslurými. Ástand og viðhald.
2. Útihúsakostur jarðarinnar:
Efni bygginga, aldur, stærð húsrýmis. Fyrir peningshús, hve marga gripi þau rúmi af hverri búfjártegund, um rými á hey- og áburðargeymslum. Stærð á véla- og verkfærageymslum, önnur hús, ef til eru, og til hvers þau eru notuð. Þá sé áætluð ending hverrar byggingar fyrir sig, sem miðast við ástand byggingar, er skrásetning fer fram, og eðlilegt viðhald.
3. Þá sé nákvæmlega lýst öllum þægindum og tæknibúnaði, bæði í íbúðarhúsum og rekstrarbyggingum.
4. Önnur mannvirki jarðar, því tilheyra girðingar, framræsla á landi, sem enn er eigi ræktað, svo og öll mannvirkjagerð, er áhrif getur haft á afkomu bóndans eða á verð.

Ef slík jarðskráning yrði framkvæmd, mundu þessi gögn geta orðið allöruggur grundvöllur til ákvörðunar samræmds fasteignamats. Það mundi við landskipti auðvelda allt mat á mismunandi gerð lands, að því er tekur til búrekstrargildis þess og verðmætis, og yrði því grundvöllur að réttlátari landsskiptum.

Það mundi eigi hvað minnst auðvelda þau skipulagsstörf, sem Landnám ríkisins hefur með að gera. Það er nú mjög erfitt að fá í hendur nægileg gögn til að veita og meta, hvort rétt sé að skipta jörð eða ekki, og hvílir því nú mjög á nýbýlanefndum að gefa upplýsingar um þær jarðir, sem skipta á. Reynast þær upplýsingar stundum ábyggilegar, en í öðrum tilfellum ekki. Jarðskráning mundi auðvelda Landnámi ríkisins að dæma um, hvort jörð sé skiptingarrhæf eða ekki.

Þá er jarðskráningin sá bezti fánlegi grundvöllur til að byggja á framkvæmdaáætlanir um landbúnaðarframleiðsluna, bæði að því er tekur til stofnframkvæmda og rekstraráætlana fyrir einstakar jarðir og landbúnaðinn í heild.

Ýmis gögn eru til, sem auðvelda mundu jarðskráningu í einstökum sveitum. Til eru hjá ýmsum stofnunum uppdættir af heildarlandstærð nokkurra jarða eða hluta jarða. Landnám ríkisins hefur í sambandi við ákvörðun framlaga samkvæmt 38. grein landnámslaga látið fara fram tilmælingar, sem gert var ráð fyrir, að næðu til allra jarða, er minna tún hefðu en 10 ha. Væri því verki haldið áfram og öll tún mæld og helzt kortlögð, væri fengin vitneskja um verðmætasta hluta lands hverrar jarðar. Væri samhliða því athuguð og skráð ræktunarstaða og ræktunarskilyrði hverrar jarðar, kæmi það að miklum notum, þótt nákvæmari landstærðir séu þar æskilegar.“